

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Politika azylu a uprchlictví v Evropské unii

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

Autor: Anna Cervanová

2012

5. ročník SVOČ

Čestné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do 5. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracovala samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK.

V dne

.....

Anna Cervanová

Obsah

Obsah.....	1
Seznam použitých zkratek.....	2
0 Úvod.....	3
1 Základní pojmy spojené s problematikou azylu a uprchlictví.....	4
1.1 Pojem uprchlík.....	4
1.2 Princip non-refoulement.....	5
2 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.....	5
2.1 Skutkový stav.....	5
2.2 Článek 3 Úmluvy – zákaz mučení.....	6
2.3 Článek 13 Úmluvy - právo na účinný právní prostředek nápravy.....	6
3 Právní úprava azylu a uprchlictví v EU.....	7
3.1 Společný evropský azylový systém.....	8
4 Evropské instituce pro azyl a uprchlictví.....	14
4.1 Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu.....	14
5 Další evropské organizace pro uprchlictví a azyl.....	17
5.1 Evropská rada pro uprchlíky a exulanty.....	17
6 Financování azylové politiky EU.....	18
6.1 Evropský uprchlický fond.....	18
6.2 Další fondy.....	19
6.3 Rozpočet EASO.....	20
7 Závěr.....	21
Zdroje informací.....	22

Seznam použitých zkratk

CEAS	Společný evropský azylový systém
COI	Informace o zemi původu
EAC	Evropské osnovy pro vzdělávání odborníků v oblasti azylu
EASO	Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu
EBF	Evropský fond pro vnější hranice
ECRE	Evropská rada pro uprchlíky a exulanty
EIF	Evropský integrační fond
ERF	Evropský fond pro uprchlíky
EU	Evropská unie
EURODAC	Evropská databáze otisků prstů
OPU	Organizace pro pomoc uprchlíkům
RF	Fond pro navrácení
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
UNHCR	Vysoký komisař Organizace spojených národů pro uprchlíky

0 Úvod

Migrace je v současné době téma hojně diskutované mezi odborníky, politiky i širokou veřejností. Při těchto více či méně odborných projevech se často dohromady směšuje hned několik jejích součástí – migrace legální i nelegální, přistěhovalci motivovaní lepšími ekonomickými vyhlídkami v rozvinutých zemích s uprchlíky, kterým jde o záchranu vlastního života. Každé z těchto témat je velice obsáhlé, proto se budu věnovat jen jednomu z nich. Pro svou práci jsem si vybrala téma uprchlictví a poskytování azylu v Evropské unii.

Prakticky všechny evropské země jsou ve srovnání se zbytkem světa velice vyspělé, bohaté a disponují rozvinutým systémem sociálního zabezpečení. Je tedy přirozené, že lákají přistěhovalce z geograficky blízkých, ale podstatně méně vyspělých oblastí. Evropská unie už v roce 1999 vyhlásila plán společného celounijního azylového systému. Ten nedávno, po událostech takzvaného arabského jara, sérii k demokracii směřujících povstání v severní Africe a přilehlých asijských oblastech, která odstartovala na počátku roku 2011, prošel zatěžkávací zkouškou. Výrazně se zvýšil počet uprchlíků, kteří zamířili především do nejbližších evropských států, na italské ostrovy a na Maltu. Ukázalo se, že změny budou nezbytné – ani ne tak v právních předpisech, jako spíše v jejich provádění a zejména potom ve zvýšení solidarity členských států. Jelikož i Česká republika je členem EU, dotýká se nastíněná situace i jejího právního řádu a společnosti obecně.

Ve své práci se nechci podrobně zabývat uprchlictvím a azylem jako takovým. Ovšem vzhledem k tomu, že evropská regionální úprava respektuje základní dokumenty OSN v této oblasti, se o univerzální smluvní úpravě a jejích základních pojmech na začátku zmíním. Především chci sledovat vývoj přístupu EU k uprchlíkům a žadatelům o azyl. Rovněž se budu věnovat příslušným unijním úřadům i nevládním organizacím. Důležitou otázkou je financování azylové politiky, které je z důvodů probíhající finanční a měnové krize v eurozóně v ohrožení. Na závěr bych chtěla zhodnotit stávající situaci a směřování vývoje do budoucna.

Jak již bylo uvedeno výše, byla zde pojednávána problematika výrazně ovlivněna událostmi nedávno minulými. Vzhledem k tomu neexistuje dosud dostatečné množství publikací, ze kterých bych mohla čerpat. Proto budu vycházet především z příslušných směrnic a dalších právních aktů orgánů Evropské unie, dále ze zpráv organizací a úřadů zabývajících se poskytováním pomoci uprchlíkům a azylantům a z dalších dostupných zdrojů.

1 Základní pojmy spojené s problematikou azylu a uprchlictví

1.1 Pojem uprchlík

Na univerzální úrovni je v mezinárodním právu uprchlictví upraveno Úmluvou o právním postavení uprchlíků, která byla přijata dne 28. července 1951 v Ženevě, ve znění Newyorského protokolu ze dne 31. ledna 1967 (dále jen Ženevská úmluva). Definice uprchlíka zde obsažená má tři části – inkluzivní (tedy kdo je za uprchlíka považován), exkluzivní (kdo uprchlíkem není) a suspenzivní (kdy status uprchlíka zaniká).

Uprchlík je v Ženevské úmluvě obecně definován jako osoba, která (...) *se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti; totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti nacházející se mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem shora zmíněných událostí, a která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit¹.*

Pokud důvody uvedené v inkluzivní části definice pominou (tj. osoba se dobrovolně vrátí pod ochranu své vlasti, znovu nabyde státní příslušnost nebo skončí její pronásledování), status uprchlíka zaniká.

Uprchlíkem se osoba nemůže stát z několika důvodů, které je možné rozdělit do dvou hlavních kategorií:

1. Důvody, které mají za cíl zabránit souběhu několikeré ochrany – (...) *„úmluva se nevztahuje na osoby, které v současné době užívají ochrany nebo podpory od jiných orgánů nebo odborných organizací Spojených národů než Vysokého komisaře Spojených národů pro uprchlíky“².* Stejně tak se úmluva nevztahuje na osobu, která nabyla nové státní příslušnosti v zemi, kde se usadila.
2. Důvody, které zamezují tomu, aby dobrodiní azylu využívala osoba, která si ho nezaslouží – *„Ustanovení této úmluvy se nevztahují na žádnou osobu, o níž jsou vážné důvody se domnívat, že a) se dopustila zločinu proti míru, válečného zločinu nebo zločinu proti lidskosti, ve smyslu mezinárodních dokumentů obsahujících ustanovení o*

¹Čl. 1, odst. A (2) Ženevské úmluvy

²Čl. 1, odst. D Ženevské úmluvy

*těchto zločinech; b) se dopustila vážného nepolitického zločinu mimo zemi svého azylu dříve, než jí bylo povoleno se tam usadit jako uprchlík; c) je vinna činy, které jsou v rozporu se zásadami a cíli Spojených národů.*³

1.2 Princip non-refoulement

Tato zásada je z hlediska postavení uprchlíků klíčová. Zakazuje totiž státům, aby navrátily uprchlíka tam, kde by byl jeho život nebo svoboda v ohrožení z těch důvodů, kvůli kterým je mu přiznán status uprchlíka. V Ženevské úmluvě je tento princip zakotven v článku 33. Závazný je ale i pro státy, které úmluvu neratifikovaly, neboť se považuje za obyčejové pravidlo mezinárodního práva⁴.

Současný extenzivní výklad ustanovení se vztahuje i na situace odmítnutí uprchlíka na hranicích státu, jestliže mu hrozí výše uvedené nebezpečí⁵.

Princip non-refoulement se nepoužije v případě uprchlíka, který je považován za hrozbu pro bezpečnost státu nebo který byl pravomocně odsouzen za zvlášť závažný trestný čin.

2 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen Úmluva) z roku 1950 je stále nejdůležitějším dokumentem o lidských právech v Evropě. Úprava azylu v ní sice výslovně zakotvena není, ale na situaci uprchlíků a žadatelů o azyl je možné aplikovat její všeobecnější ustanovení. Evropský soud pro lidská práva se sídlem ve Štrasburku řeší mnoho případů, které se azylu týkají. Jelikož Soudní dvůr Evropské unie štrasburskou judikaturu respektuje, mají tato rozhodnutí vliv i přímo v EU.

Vzhledem k jejich důležitosti zde uvedu konkrétní ustanovení Úmluvy, která je možné využít. Ilustruji je na nedávném případě *M. S. S. v. Belgie, Řecko*, který Evropský soud pro lidská práva řešil v lednu roku 2011⁶.

2.1 Skutkový stav

Afghánský občan *M. S. S.* vstoupil na území EU přes Řecko. V únoru 2009 zažádal o azyl v Belgii. V souladu s Dublinským nařízením (viz dále) požádal belgický imigrační úřad

³ Čl. 1 odst. F Ženevské úmluvy

⁴(Bílková, Čepelka, Fáberová, Honusková, Skalková, & Šturma, 2006), str. 39

⁵(Bílková, Čepelka, Fáberová, Honusková, Skalková, & Šturma, 2006), str. 39

⁶*M. S. S. v. Belgie a Řecko*, 30696/09, rozsudek ze dne 21. 1. 2011

Řecko, aby žádost převzal. M. S. S. byl později vyhoštěn do Řecka. To uznalo svou příslušnost k přezkoumání žádosti. V Řecku byl M. S. S. ihned po příjezdu zadržen a byl nucen pobývat v detenčním středisku za naprosto nevyhovujících podmínek. Po několika dnech byl propuštěn s průkazem žadatele o azyl, ale bez jakéhokoliv zajištění. Po pokusu opustit Řecko byl opět zadržen a údajně zbit policisty. Ani po následném propuštění mu nebylo zajištěno ubytování a M. S. S. žil na ulici.

M. S. S. se obrátil na Evropský soud pro lidská práva (dále jen Soud); žaloba byla podána na Řecko i na Belgii.

2.2 Článek 3 Úmluvy – zákaz mučení

Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.

Umístění v detenčním centru bez vysvětlení, tamní špatné podmínky, brutalita a urážky ze strany policie znamenaly podle jednomyslného rozhodnutí Soudu porušení třetího článku Úmluvy. Krátká doba pobytu zadrženého na této klasifikaci nic nemění.

Rovněž životní poměry M. S. S. mimo detenci – tedy chudoba, nedostatek potravy a dalších životních potřeb, zakládaly porušení tohoto článku. Podle Soudu řecké úřady o situaci dotyčného musely vědět, a přesto mu neposkytly informace o možnostech ubytování a další pomoci.

V rozporu s tímto článkem bylo dále shledáno i vyhoštění z Belgie do Řecka; o špatné situaci žadatelů o azyl v Řecku byla totiž Belgie informována prostřednictvím Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR). Rovněž to, že Belgie vědomě vystavila M. S. S. podmínkám, které ho čekaly v Řecku, bylo z její strany porušením Úmluvy.

2.3 Článek 13 Úmluvy - právo na účinný právní prostředek nápravy

Každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.

Třídenní lhůta, kterou žadatel měl na to, aby se přihlásil na řeckém policejním velitelství, byla vzhledem k okolnostem příliš krátká. Rovněž mu nebylo sděleno, co přesně toto přihlášení obnáší a že je možné ho učinit i bez trvalé adresy, kterou žadatel jakožto bezdomovec neměl. Zajištění spolehlivých komunikačních prostředků bylo zodpovědností řecké vlády, která ji ale nedodržela. Úřady ani neprozkoumaly žadatelovu žádost o azyl, ani se s ním nesnažily spojit.

Po celou dobu přitom hrozilo reálné nebezpečí, že bude žadatel navrácen do Afghánistánu, kde byl jako tlumočnický vzdušných vojenských sil vystaven pronásledování.

Řecké úřady žadatele neinformovaly o možnosti soudního přezkumu při zamítnutí žádosti. Dále mu nebyl poskytnut přístup k právní pomoci (ačkoliv ta by stejně nebyla efektivní, protože advokátů určených pro pomoc nemajetným žadatelům je příliš málo). Konečně, i kdyby k odvolacímu řízení před Nejvyšším správním soudem došlo, to trvá obvykle tak dlouho, že skutečnou možnost nápravy odmítnutým žadatelům nezajišťuje.

Z výše uvedených důvodů Soud jednomyslně shledal, že Řecko porušilo článek 13 Úmluvy.

V případech, kdy se jedná o vyhoštění jedince do země, kde mu hrozí zacházení zakázané článkem 3, je nutné situaci podrobně a pečlivě prozkoumat. Belgické imigrační úřady se omezily pouze na ověření toho, zda žadatel předložil konkrétní důkazy o škodě, která by mu v takovém případě vznikla. To znamená praktickou nemožnost toho, aby žadatel uspěl. Proto i Belgie byla uznána vinnou z porušení článku 13.

Za vzniklou nemateriální újmu přikázal Soud Belgii i Řecku zaplatit žalobci dohromady 25 tisíc euro. Kromě toho bylo Řecku přikázáno okamžitě žádost M. S. S. přezkoumat a v závislosti na výsledku přezkumu nevydávat žadatele do Afghánistánu.

3 Právní úprava azylu a uprchlictví v EU

Společná azylová politika, včetně společného evropského azylového systému, je nedílnou součástí cíle Evropské unie spočívajícího v postupném vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva otevřeného těm, kdo pod tlakem okolností oprávněně hledají ochranu ve Společenství.⁷

Právo na azyl je zaručeno podle článku 18 Listiny základních práv Evropské unie.

Unijní úprava problematiky azylu a uprchlictví vychází především z mezinárodního práva. EU není smluvní stranou Ženevské úmluvy, ale již ve svém primárním právu na ni odkazuje. Podle čl. 78 Smlouvy o fungování EU (SFEU) musí být společná azylová politika Unie s Ženevskou úmluvou v souladu. Obdobné ustanovení obsahují rovněž příslušné evropské směrnice.

⁷ Z preambule Směrnice Rady 2005/85/ES ze dne 1. prosince 2005 o minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka

Na rozdíl od univerzální úpravy v Ženevské úmluvě, která obsahuje hmotněprávní pravidla a procesní zajištění nechává na členských státech, sjednocuje unijní úprava i tato procesní pravidla.

Azylová politika je součástí unijní politiky spravedlnosti a veřejných věcí, proto se jí z členských států neúčastní Dánsko. Na přijímání směrnic se nepodílelo a nejsou pro ně tudíž závazné. Vzhledem k tomu, že se jinak Dánsko ve věcích uprchlictví angažuje, je v příslušných dokumentech obsažena klauzule o spolupráci s ním. V orgánech týkajících se záležitostí azylu a uprchlictví nemá Dánsko své členy, ale jeho zástupci se zasedání účastní v pozici pozorovatelů.

Irsko a Spojené království si pro oblast společné azylové politiky vyjednaly tzv. opt-out – předpisy v této oblasti nejsou vázány, ale kdykoliv se k nim mohou připojit (opt-in). V každém předpise je uvedeno, zda je závazný i pro tyto státy nebo nikoliv.

3.1 Společný evropský azylový systém

Evropská unie je prostorem bez vnitřních hranic; svobodný pohyb osob, pracovníků, zboží, služeb i kapitálu je jejím základním principem. Přesto se přístup jednotlivých členských států EU vůči uprchlíkům a podmínky pro získání azylu v nich velice lišily. Proto byl v roce 1999 vyhlášen Společný evropský azylový systém (Common European Asylum System, CEAS).

Podle programu z Tampere (1999 – 2004) a Haagského programu (2004 – 2009) je konečným cílem EU v této oblasti zajistit stejnou úroveň ochrany těm, kteří ji potřebují, ve všech členských státech. Zároveň chce dosáhnout toho, aby se náležitě zacházelo i s těmi, kteří tuto ochranu nepotřebují. V současné době (2009 – 2014) probíhá v rámci prostoru svobody, bezpečnosti a práva Stockholmský program.

Vytvoření CEAS bylo rozděleno do dvou fází.

V první fázi, která trvala od roku 1999 do roku 2005, bylo přijato několik zásadních právních předpisů, o kterých bude podrobněji pojednáno dále. Byly to:

- Směrnice Rady 2003/9/ES ze dne 27. ledna 2003, kterou se stanoví minimální normy pro přijímání žadatelů o azyl
- Směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby

mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany

- Směrnice Rady 2005/85/ES ze dne 1. prosince 2005 o minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka
- Nařízení Rady (ES) č. 343/2003 ze dne 18. února 2003, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o azyl podané státním příslušníkem třetí země v některém z členských států (tzv. nařízení Dublin II)

Všechny tyto směrnice určují minimální harmonizaci, tedy nejnižší standard, který musí členské státy dodržovat.

Po ukončení první fáze CEAS následovalo tříleté přípravné období, ve kterém se vyhodnocovaly výsledky, a orgány EU rozhodovaly o dalším postupu. V rámci tohoto vyhodnocování byla v červnu 2007 Komisí předložena Zelená kniha o budoucím společném evropském azylovém systému.

Druhá fáze začala v červnu 2008 představením plánu politiky azylu, který je určen třemi pilíři:

1. Větší harmonizace standardů poskytované ochrany
2. Efektivní spolupráce
3. Větší solidarita a vzájemná podpora států EU navzájem a států EU a mimo EU

EU chce v rámci CEAS upravit celý proces udílení azylu od okamžiku, kdy jej ohrožená osoba vyhledá, až do chvíle, kdy se najde trvalé řešení jejího umístění a ochrany.

3.1.1 Určení státu příslušného k vyřizování žádosti

Určení státu, který má žádost o azyl vyřizovat, je důležité z několika hledisek. Pro žadatele to znamená, že nebude v rámci řízení přesouván z jednoho členského státu do druhého. Zároveň tak lze zabránit tomu, aby žadatel podával žádost ve více státech najednou. Kritéria určující příslušnost členského státu stanovuje nařízení Dublin II a jsou následující:

- **Zachování celistvosti rodiny.** Ke zkoumání žádosti je příslušný členský stát, kde legálně pobývá jeden z členů rodiny žadatele.
- **Vystavení povolení k pobytu nebo víza.** Za vyřízení odpovídá ten členský stát, který vydal vízum nebo povolení k pobytu, které pozbývá platnosti nejpozději.

- **Nezákonný vstup nebo pobyt.** Žádost vyřizuje ten členský stát, na jehož území žadatel nelegálně vstoupil nebo na něm pobýval alespoň pět měsíců. Zodpovědnost státu za vyřízení žádosti končí v případě nelegálního vstupu na jeho území po 12 měsících ode dne, kdy k němu došlo.
- **Zákonný vstup.** Pokud žadatel nepodléhá vízové povinnosti, přezkoumá žádost členský stát, na jehož území vstoupil legálně.
- **Tranzitní prostor letiště.** Za žádosti podané v tranzitním prostoru letiště odpovídá členský stát, na jehož území se letiště nachází.

Pokud ani jedno z těchto kritérií pro danou situaci nelze použít, vyřizuje žádost o azyl ten členský stát, který ji obdržel jako první. Nařízení Dublin II platí pro všechny členské státy EU i pro některé nečlenské státy (Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko).

Evropská unie disponuje centrální databází otisků prstů (EURODAC), která usnadňuje zjištění, zda dotyčný žadatel žádal o azyl na území některého členského státu i v minulosti, případně zda v minulosti nebyl zadržen kvůli nelegálnímu vstupu na území EU. Databáze obsahuje otisky prstů každého státního příslušníka třetího státu nebo osoby bez státní příslušnosti starší 14 let, která žádá o azyl na území EU nebo je přistižena při nezákonném vstupu na toto území. Databáze poté tyto otisky porovná s údaji již uloženými. Data žadatelů o azyl jsou v databázi uložena na 10 let, ale musí být odstraněna ihned poté, co žadatel obdrží občanství členského státu. Data osob zadržených na hranicích jsou v systému 2 roky a odstraněna jsou poté, co dotyčná osoba obdrží povolení k trvalému pobytu, opustí území EU nebo je jí uděleno občanství členského státu.

Používání systému EURODAC reguluje zvláštní nařízení⁸. Toto nařízení platí pro všechny státy, které se řídí Dublinským nařízením. Údaje v databázi kromě toho podléhají unijním předpisům o ochraně osobních údajů.

3.1.2 Podmínky, které musí žadatelé o azyl splňovat

Podmínky pro žadatele o azyl původně stanovovala směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/83/ES o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany. Tato

⁸ Nařízení Rady (ES) č. 2725/2000 ze dne 11. prosince 2000 o zřízení systému „Eurodac“ pro porovnávání otisků prstů za účelem účinného uplatňování Dublinské úmluvy

směrnice bude s účinkem od 21. prosince 2013 zrušena a nahrazena přepracovaným zněním směrnice č. 2011/95/EU.

O tom, kdo je uprchlík podle mezinárodního práva, pojednává kapitola 1.1 této práce. Evropské směrnice tuto definici zachovávají. Situace každého žadatele se posuzuje individuálně a s přihlédnutím ke všem okolnostem. Zohledňuje se především odůvodněnost obav z pronásledování, poměry v zemi jeho původu, předložené dokumenty a stejně tak i činnost žadatele po opuštění země původu.

Pokud žadatel nesplňuje požadavky nutné pro udělení postavení uprchlíka, ale přesto mu hrozí v zemi původu nebezpečí, může mu být přiznána doplňková ochrana.

3.1.3 Přijímání žádostí o azyl

Základní je v této oblasti směrnice č. 2005/85/ES. Podle ní je žádostí o azyl každá žádost o poskytnutí mezinárodní ochrany podle Ženevské úmluvy, pokud žadatel výslovně nežádá o jinou formu ochrany. V průběhu azylového řízení jsou orgány v něm činné povinny poskytnout součinnost UNHCR.

Členské státy byly povinny transponovat tuto směrnici do svých právních řádů nejpozději do 1. prosince 2007 (s výjimkou čl. 15, pro který byla stanovena lhůta o rok delší).

3.1.3.1 Práva a povinnosti žadatelů o azyl

Žadatelé o azyl mají právo na to, aby jejich žádost byla posouzena individuálně a nezávisle. Během řízení mohou zůstat v zemi a je-li to potřeba, mají k dispozici právního zástupce a tlumočníka. Právní pomoc je na náklady žadatele, bezplatná je až v řízení při odvolání. Zvláštní pomoc je poskytována nezletilým žadatelům o azyl.

Žadatelé o azyl jsou povinni dodržovat podmínky, které stanoví příslušné orgány – především osobně se dostavit na řízení a předložit potřebné doklady. Dále jsou povinni oznámit místo svého pobytu a podrobit se osobní prohlídce i prohlídce svých věcí, je-li vyžadována.

Obdobné zásady platí, jedná-li se o řízení o odnětí postavení uprchlíka.

3.1.3.2 Posuzování žádostí

Žádosti o azyl posuzují stanovené orgány členského státu⁹. Při posuzování musí členské státy využívat co nejaktuálnější a nejpresnější informace o situaci v zemi původu žadatele. Součástí

⁹ V České republice je orgánem příslušným k vyřizování žádostí o azyl Ministerstvo vnitra

řízení o poskytnutí azylu je obvykle osobní pohovor, není ale podmínkou vydání rozhodnutí. Rozhodující orgán si může vyžádat posudky lékařů, psychologů a dalších odborníků.

Při řízení v prvním stupni by mělo být rozhodnuto co nejrychleji¹⁰; není-li rozhodnutí vydáno do šesti měsíců, musí být žadatel o prodloužení informován. Zrychlené posouzení se aplikuje, pokud žádost trpí vážnými nedostatky (např. jsou uvedeny nepravdivé osobní údaje, žadatel nespĺňuje podmínky pro udělení azylu, žadatel neplní své povinnosti nebo představuje hrozbu pro bezpečnost přijímajícího státu). Žádost je považována za nedůvodnou, pokud žadatel pochází z tzv. bezpečné země původu (tj. ze země, ve které se dodržují zásady stanovené Ženevskou úmluvou). Účelem této procedury je, aby se zamezilo podvodným nebo institut mezinárodní ochrany zneužívajícím žádostem.

3.1.3.3 Zvláštní druhy řízení

Zvlášť se žádosti o azyl posuzují ve dvou případech – při následné žádosti a při řízení na hranicích.

Pokud podá žadatel následnou žádost po tom, co svou předchozí žádost vzal zpět nebo po rozhodnutí o předchozí žádosti, podléhá nejprve předběžnému posouzení.

V případě řízení na hranicích je možné, aby členské státy zachovaly předpisy, které se odchyľují od zásad jinak stanovených pro řízení o žádosti o azyl. Řízení probíhá na hranicích nebo v tranzitních prostorech, pokud tam žadatel přicestoval a podal žádost.

3.1.3.4 Opravný prostředek

Proti konečným rozhodnutím příslušného orgánu členského státu mají žadatelé o azyl právo na účinný opravný prostředek před soudem nebo tribunálem. Konečným rozhodnutím se rozumí rozhodnutí o žádosti, rozhodnutí o zamítnutí obnovy posuzování žádosti, rozhodnutí neposuzovat dále následnou žádost a rozhodnutí o odnětí postavení uprchlíka – tedy taková rozhodnutí, která mají za následek vznik nebo zánik postavení uprchlíka.

Podle judikatury¹¹ se právo na opravný prostředek nevztahuje na přípravná rozhodnutí, např. rozhodnutí o použití zrychleného řízení.

Pro samotné řízení o opravném prostředku, včetně stanovení lhůt pro vyřízení a případného pobytu žadatele během řízení, ponechává směrnice členským státům prostor pro vlastní

¹⁰ ČR při provedení této směrnice stanovila tříměsíční lhůtu bez možnosti prodloužení (§27 zákona č. 325/1999 Sb. o azylu a o změně zákona č. 283/1991o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů)

¹¹ Rozsudek Soudního dvora ve věci C-69/10 ze dne 28. července 2011

úpravu. Požaduje pouze, aby byl opravný prostředek skutečně efektivní, tedy aby bylo možné přezkoumat rozhodnutí správního orgánu včetně jeho důvodů.

3.1.4 Obsah ochrany

Osoba, které byl přiznán status uprchlíka nebo doplňková ochrana (dále osoba požívající mezinárodní ochrany), má v přijímající zemi celou řadu práv. Určité skupiny osob mohou mít navíc po individuálním přezkoumání jejich situace nárok na zvýšenou ochranu – týká se to zejména nezletilých osob, těhotných žen, zdravotně postižených nebo těch, kteří byli ve své zemi původu vystaveni hrubému násilí. O všech svých právech a povinnostech musí být osoby požívající mezinárodní ochrany neprodleně po přiznání ochrany informovány v jazyce, kterému rozumí.

Jednou ze zásad azylové politiky EU je zachování celistvosti rodiny, proto mají na výhody nárok i rodinní příslušníci azylanta, kteří sami podmínky udělení azylu nesplňují (zároveň ale nesmí být osobami, na které jsou vyloučené z mezinárodní ochrany – viz kapitolu 1.1).

- **Nenavracení.** Základním prvkem ochrany azylantů je záruka toho, že nebudou navraceni do země původu – zásada non-refoulement (viz kapitolu 1.2).
- **Povolení k pobytu.** Osoba, které bylo přiznáno postavení uprchlíka, získává povolení k pobytu minimálně na tři roky, které lze prodloužit. U rodinných příslušníků tato lhůta může být kratší.
- **Svoboda pohybu.** Uprchlík má právo pohybovat se na území státu bez omezení. Pro cesty do zahraničí mu bude vydán cestovní doklad podle přílohy Ženevské úmluvy; osoba požívající doplňkové ochrany obdrží doklad, který jí cestování rovněž umožní. Stát nemusí umožnit cestování, pokud je osoba považována za hrozbu pro národní bezpečnost nebo veřejný pořádek.
- **Zaměstnání.** V oblasti zaměstnání a podnikání se na osoby, kterým byla přiznána mezinárodní ochrana, vztahují stejné předpisy jako na občany daného státu. To se týká i přístupu k odbornému vzdělávání a službám poskytovaným úřady práce, odměňování a systému sociálního zabezpečení.
- **Vzdělání.** Nezletilé osoby, kterým byla přiznána mezinárodní ochrana, mají stejný přístup ke vzdělání jako státní příslušníci přijímajícího státu. Pro dospělé platí stejné podmínky jako pro příslušníky třetích zemí pobývajících na území daného státu. V oblasti uznávání vzdělání a kvalifikace platí totéž co pro občany.

- **Sociální a zdravotní péče.** Nárok na sociální a zdravotní péči mají osoby požívající mezinárodní ochrany stejný jako občané přijímajícího státu. U osob, kterým byla přiznána doplňková ochrana, je nicméně možné omezit sociální péči pouze na základní dávky.

3.1.5 Integrace

Úspěšná integrace azylantů je konečným cílem všech výše uvedených kroků. Jakožto obousměrný proces vyžaduje aktivitu nejen EU a přijímajících států, ale především také samotných uprchlíků a společnosti.

4 Evropské instituce pro azyl a uprchlictví

Jak již bylo řečeno, problematika uprchlictví a azylu spadá pod politiku spravedlnosti a vnitřních věcí, konkrétně pod prostor svobody, bezpečnosti a práva. Na úrovni Evropské komise je tedy za provádění azylové politiky zodpovědný eurokomisař pro vnitřní záležitosti. Do jeho kompetence ovšem spadá celá řada dalších záležitostí – všechny otázky spojené s migrací a bezpečností včetně boje proti terorismu. Proto bylo nutné zřídit samostatnou instituci zabývající se výhradně uprchlictvím a azylem.

4.1 Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu

Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu (European Asylum Support Office, EASO) je nezávislou specializovanou agenturou se sídlem ve Vallettě na Maltě. Má vlastní právní subjektivitu. EASO byl zřízen nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 439/2010 ze dne 19. května 2010. Plnou činnost zahájil v průběhu roku 2011.

V čele úřadu stojí generální ředitel, organizační struktura dále zahrnuje správní radu a zaměstnance. Správní rada EASO se skládá ze členů, které jmenují členské státy (pro které je nařízení o zřízení úřadu závazné) a ze dvou členů, které jmenuje Komise. Členem správní rady je i zástupce UNHCR, ten ale nemá hlasovací právo.

Při naplňování svých cílů, jejichž prostřednictvím EU plní své závazky plynoucí z mezinárodního i evropského práva, je EASO povinen spolupracovat s orgány EU (zejména s Komisí) i dalšími institucemi. Tyto další instituce jsou jak unijní (např. Evropská migrační síť), a vnitrostátní (příslušné orgány členských států), tak i mezinárodní (především UNHCR).

Cíle EASO jsou následující:

- **Podpora praktické spolupráce mezi státy v oblasti azylu.** EASO rozvíjí spolupráci mezi členskými státy EU prostřednictvím výměny informací o zemích původu. Dále poskytuje státům pomoc s překládáním, tlumočnictvím, školením úředníků a při přesídlování osob pod mezinárodní ochranou v rámci území EU.
- **Podpora členských států vystavených mimořádnému tlaku.** EASO podporuje členské státy zřízením systému včasného varování. Také disponuje skupinami odborníků, kteří pomáhají při vyřizování žádostí o azyl.
- **Provádění společného evropského azylového systému.** EASO přispívá k naplňování CEAS shromažďováním a výměnou informací o osvědčených postupech, vydáváním výročních zpráv o azylové situaci v EU a určováním náležitostí pro implementaci unijních právních předpisů.

V následujících podkapitolách jsou rozebrány nejdůležitější nástroje a instituty, které EASO využívá nebo hodlá využívat. Jelikož je EASO prakticky nový úřad, nachází se většina z institutů zde popisovaných zatím v prvotní fázi, nebo dokonce ve stádiu plánování. Rovněž plánované internetové stránky se teprve tvoří.

4.1.1 Podpůrné týmy a rezervní skupina pro otázky azylu

Účelem podpůrných týmů je, aby poskytovaly pomoc státům, které jsou vystaveny mimořádnému tlaku (tj. přílivu žadatelů o azyl, nejčastěji z důvodů geografické polohy nebo ekonomické situace daného státu). Tato pomoc spočívá zejména v technickém a odborném zajištění. Tím se rozumí překlady, tlumočení, informace o zemích původu a rovněž metodika zpracovávání a správy spisů.

Rezervní skupina pro otázky azylu se skládá z odborníků odpovídajících profesí (tj. překladatelé, úředníci atd.) navržených členskými státy. Počet a zaměření odborníků určuje správní rada EASO na návrh generálního ředitele. Jejich celkový počet se pro rok 2012 odhaduje na 400.

V současné době jsou podpůrné týmy aktivní zejména v Řecku v rámci tzv. řeckého akčního plánu v oblasti řízení migrace. Situaci žadatelů o azyl v Řecku přiblížil výše popsáný případ M. S. S. proti Řecku a Belgii. Akční plán přijatý v roce 2011 by měl dané podmínky zlepšit, a to zejména ve fázi řízení v prvním stupni. EASO poskytne řeckým úředníkům odborné školení, manažerské řízení služeb a podporu středisek prvního příjmu. Na řecký akční plán případně v roce 2012 podstatná část z celkového rozpočtu vyhrazeného pro podpůrné týmy (500 000 euro z celkové částky 1 400 000 euro).

4.1.2 Stálá podpora členských států

Jádrem pravidelné činnosti EASO je systematicky zvyšovat vzdělání a odbornou erudici azylových úředníků členských států. K tomu mají sloužit *evropské osnovy pro vzdělávání odborníků v oblasti azylu* (EAC). Společný systém vzdělávání má za cíl snazší prosazování společné evropské azylové politiky. EASO plánuje zejména uspořádat školení pro vnitrostátní školitele, kteří by potom EAC rozvíjeli dále v rámci členských států. Během roku 2012 jich takto plánuje proškolit nejméně 160.

V rámci jednotné aplikace CEAS jsou důležité činnosti v oblasti kvality. V systému kvality se výrazně uplatňují zkušenosti UNHCR i členských států. Od roku 2004 se uskutečnila již řada projektů; v roce 2012 má úřad v plánu je vyhodnotit, stanovit hlavní oblasti zájmu a uspořádat více setkání odborníků na systémy kvality.

Dalším z významných instrumentů pro dosažení jednotné azylové politiky jsou informace o zemi původu (COI). Dostatečně kvalitní systém informací by měl umožnit lepší harmonizaci, rozložení zátěže i vyšší efektivitu spolupráce členských států. Na rok 2012 je jako cíl stanoven zejména rozvoj portálu COI. Dále by měla být vypracována podrobná zpráva o první zemi původu, Afghánistánu. Vedle zprávy se bude konat i mezinárodní konference a workshop zaměřený právě na Afghánistán. Vzhledem k tomu, že žádná taková zpráva dosud vydána nebyla, určí ta první celkovou metodiku zpracování a obsahu.

4.1.3 Akční plán EU pro nezletilé osoby bez doprovodu

V oblasti azylu jsou všechny nezletilé osoby považovány za zranitelné a jako takové požívají zvýšené ochrany. Tato ochrana se projevuje zejména při procesu posuzování žádosti o azyl, např. jim musí být zvlášť srozumitelně vysvětlena všechna jejich práva a povinnosti, u pohovoru s ní musí být až na výjimky přítomen zástupce nebo může odmítnout podrobit se lékařské prohlídce. Obecně je v celém azylovém řízení nutné dbát na nejlepší zájem nezletilé osoby. Kromě nezletilých osob právo rozlišuje ještě nezletilé osoby bez doprovodu, kterým EASO věnuje celý zvláštní akční plán.

Akční plán má následující hlavní cíle:

- **Informace o nezletilých osobách bez doprovodu.** V rámci tohoto cíle plánuje EASO vytvořit systém získávání a výměny informací o nezletilých osobách bez doprovodu.
- **Metodika posuzování věku.** Vedle školení odborníků v této oblasti vydá EASO i příručky o posuzování věku.

- **Osvědčené postupy.** Odborníci EASO zpracují osvědčené postupy ohledně všech fází azylového řízení s nezletilými osobami bez doprovodu – přijímání, vyřizování žádostí i následné integrace.

5 Další evropské organizace pro uprchlictví a azyl

5.1 Evropská rada pro uprchlíky a exulanty

Evropská rada pro uprchlíky a exulanty (European Council on Refugees and Exiles, ECRE) vznikla v roce 1974 jako sdružení pěti nevládních organizací. V současnosti sdružuje 70 organizací ze 30 zemí, českým členem je Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU). Činnost ECRE je provázána s činností Evropské unie; Evropská komise ECRE i spolufinancuje. ECRE spolupracuje i s dalšími velkými nevládními a neziskovými organizacemi, například Amnesty International.

Hlavními oblastmi, ve kterých se ECRE angažuje, jsou tyto:

- **Vstup uprchlíků na území EU.** V souladu s prohlášeními učiněnými ve Stockholmském programu se EU zaměřuje na zabránění nelegální migrace, což postihuje i osoby hledající ochranu před pronásledováním. ECRE silně kritizuje stále se zvyšující bezpečnostní opatření na vnějších hranicích EU, za které je zodpovědná především Evropská agentura pro řízení operativní spolupráce na vnější hranici členských států (Frontex). Podle stanoviska ECRE je právo žádat o azyl neúčinné, pokud daná osoba nemá šanci se do EU vůbec dostat.
- **Přesídlení do třetích zemí.** Vedle integrace v přijímajícím státě a návratu do země původu je přesídlení do třetí země, která s ním souhlasí, další alternativou řešení problému umístění uprchlíků. ECRE považuje aktivitu EU v této oblasti za nedostačující; podle jejích údajů se EU v roce 2009 podílela na celkovém množství přesídlení pouze 8,4%.
- **Ochrana na území EU.** V této oblasti ECRE podporuje vytvoření společné evropské azylové politiky, aby bylo dosaženo větší jistoty a stejného zacházení s uprchlíky ve všech členských státech.
- **Návrat do země původu.** ECRE rozeznává tři typy návratu – dobrovolný (uprchlík se na základě informací svobodně rozhodne vrátit do země původu), povinný (pokud daná osoba ztratila nárok pobývat na území členského státu a na základě práva ho opustí) a nucený (pokud dotyčný souhlas nedal a proto je ze země vyhoštěn násilím).

ECRE uznává právo členských států rozhodnout o vyhoštění, nicméně doporučuje upřednostňovat dobrovolný návrat a vždy pečlivě prozkoumat situaci konkrétního azylanta.

- **Ochrana ve třetích zemích.** Většina uprchlíků se nachází v rozvojových zemích sousedících se zeměmi jejich původu. EU se proto snaží posilovat spolupráci jak se zeměmi původu, tak s tranzitními oblastmi. K tomu slouží regionální programy ochrany zavedené v roce 2005. S nimi ECRE v zásadě souhlasí, pokud se prokáží jako funkční.
- **Integrace.** ECRE prosazuje přístup, který zohledňuje specifické potřeby pramenící ze specifického postavení uprchlíků. Oproti ostatním migrantům totiž nepobývají mimo zemi svého původu dobrovolně.

Ve všech těchto oblastech ECRE zejména vydává doporučení, připomínkuje návrhy právních aktů a organizuje konference. Každoročně vydává výroční zprávu o své činnosti.

6 Financování azylové politiky EU

Všechny činnosti Evropské unie popisované výše pochopitelně vyžadují značné finanční prostředky. V rámci azylové politiky EU existuje několik fondů. Svůj vlastní rozpočet má i EASO. Současný nepříznivý ekonomický vývoj v zemích eurozóny i mimo ni má své negativní dopady rovněž na tuto část politiky EU.

6.1 Evropský uprchlický fond¹²

Členské státy EU jsou vystaveny nerovnoměrnému přílivu uprchlíků v závislosti na své geografické poloze i jiných faktorech. Vyjádřením solidarity ostatních s těmi exponovanějšími je kromě spolupráce a harmonizace právních předpisů i Evropský uprchlický fond (ERF). ERF byl zřízen Rozhodnutím Evropského parlamentu a Rady 573/2007/ES ze dne 23. května 2007. Na ERF se nepodílí Dánsko.

ERF i další níže uvedené fondy patří do obecného programu „Solidarita a řízení migračních toků“.

Pro období let 2008 – 2013 bylo pro ERF vyčleněno 630 milionů euro. Tyto prostředky jsou uplatňovány především na to, aby byl žadatelům o azyl zaručen řádný postup při rozhodování o jejich žádostech, jak bylo popsáno výše. Z ERF se dále financují i programy přesídlení a

¹² Všechny číselné údaje v této kapitole vychází z Pracovního programu ERF pro rok 2011

integrace uprchlíků. Rovněž situace náhlého masového příchodu uprchlíků se řeší za pomoci ERF. Příklady konkrétních využití prostředků z ERF:

- Zlepšení ubytovacích služeb pro příchozí žadatele o azyl.
- Právní a sociální pomoc.
- Opatření pro osvojení a vylepšení jazykových znalostí uprchlíků.

6.1.1 Granty ERF

Z prostředků ERF mohou být poskytnuty granty pro projekty směřující k naplnění některého z cílů evropské azylové politiky. Podle velikosti projektů může v rámci ročního rozpočtu poskytnout ERF spolufinancování přibližně 12 z nich. Maximální míra účasti ERF je 90% z celkových nákladů. V roce 2011 byl celkový objem rozpočtu určený pro granty přes 3.750.000 euro.

Projekty čerpající grant musí být realizovány ve spolupráci účastníků z alespoň dvou členských států. Od uchazečů o příspěvek z ERF se požaduje finanční spoluúčast na projektu. Doba trvání projektu by neměla přesáhnout 18 měsíců. Návrhy projektů posuzuje Komise z hlediska kvality, efektivity a účelnosti využití prostředků.

6.2 Další fondy

V oblasti migrační a azylové politiky funguje řada dalších fondů. Ty ale již výhradně neslouží pro potřeby uprchlictví, proto se o nich zmíním jen obecněji. Jsou to:

- **Evropský integrační fond (EIF)**. Pro začleňování migrantů do evropské společnosti bylo pro období 2007 – 2013 vyčleněno 825 milionů euro. Aktivity financované z EIF míří hlavně na přistěhovalce po příchodu do nové země. Pro otázky zaměstnávání migrantů je EIF doplňován Evropským sociálním fondem (ESF)
- **Evropský fond pro navracení (RF)**. Pro udržitelnou azylovou a migrační politiku je důležité zajistit i omezení nelegální migrace. 676 milionů euro v období 2008 – 2013 je určeno hlavně na spolupráci se třetími zeměmi. Cílem je dosáhnout co nejvyššího počtu dobrovolných návratů.
- **Fond pro vnější hranice (EBF)**. Země na vnějších hranicích Schengenského prostoru mají zvýšené náklady s jejich zabezpečením. Tuto nerovnost ve finančním zatížení členských států vyrovnává EBF, který kromě toho financuje i aktivity agentury Frontex a budování společné vízové politiky. Pro tyto aktivity disponuje EBF pro roky 2007 – 2013 1.820 miliony euro.

V roce 2011 odstartovaly pilotní projekty pro přesídlení a pro podporu obětem mučení, které obdržely 1, 5 resp. 1 milion euro.

6.3 Rozpočet EASO

Činnosti Evropského podpůrného úřadu pro azyl se významně dotkly rozpočtové škrty. Pro svou činnost na rok 2012 obdržel o 17% nižší rozpočet, než bylo původně plánováno. EASO tedy musel ustoupit od plánovaného zvyšování počtu zaměstnancům; oproti původním plánům přijme o sedm zaměstnanců méně (celkem 19). Pro nově vznikající úřad je takovéto zpomalení očekávaného růstu organizační struktury problémem.

V důsledku rozpočtového omezení se EASO nebude zabývat původně plánovaným vnějším rozměrem EU. Kromě toho je možné, že i stávající programy popsané výše budou částečně omezeny.

Výdaje EASO se dělí do tří částí:

- **Personální výdaje.** Do této kategorie patří platy a další náklady na zaměstnance, zejména cestovní náklady. Celková částka je 3.540.000 euro.
- **Správní výdaje.** Tyto výdaje pokrývají nájem budov, informační služby (mimo zřízení internetového portálu), publikační činnost a zasedání správní rady. Celková částka je 1.518.000 euro.
- **Provozní náklady.** Z prostředků této kapitoly EASO financuje stálou a mimořádnou podporu, informovanost, přemísťování a přesídlování a poradní fórum. Celková částka je 4.942.000 euro.

7 Závěr

Regionální evropská úprava problematiky uprchlictví a azylu je, zvláště v rámci Evropské unie, velice propracovaná a detailní. Samotná legislativa ovšem k naplnění jejích cílů nestačí. Jak ukazuje případ *M. S. S. v. Belgie a Řecko*, kterému jsem se podrobně věnovala výše, i ve členských státech EU, které jsou navíc signatáři všech relevantních regionálních i mezinárodních úmluv, může docházet a dochází k porušování lidských práv v této oblasti. Pozitivní na druhé straně je, že systém kontroly (zejména v podobě Evropského soudu pro lidská práva) funguje a uprchlíci mají možnost úspěšně se domáhat odškodnění a nápravy soudní cestou.

V současné době se tedy zdá, že se situace ohledně skutečného prosazování spravedlivého a jednotného přístupu k žadatelům o azyl postupně zlepšuje. Při posuzování chování států ve vztahu k uprchlíkům se také musí brát v úvahu to, že žádosti o azyl jsou často zneužívány lidmi, kteří na status azylanta nemají nárok. Snaha o poskytování ochrany pouze těm, kteří ji potřebují, může do jisté míry ospravedlnit poněkud strnulé a zdlouhavé řízení.

Společná evropská azylová politika v podobě CEAS vznikla již na konci 90. let 20. století. Od té doby orgány EU pravidelně vytváří směrnice a další právní předpisy, které upravují stále více částí procesu udílení azylu a zacházení s uprchlíky. EASO, tedy specializovaná instituce, která je zaměřena výhradně na uprchlictví a azylanty, ovšem vznikl až o více než deset let později a v současnosti se jeho organizační struktura a oblasti činnosti stále formují. Vzhledem k rozpočtovým omezením se zdá, že tato počáteční fáze bude delší, než bylo původně naplánováno. To pravděpodobně negativně ovlivní efektivitu činnosti úřadu, jejíž jádro by mělo ležet především ve spolupráci s nečlenskými zeměmi těch oblastí, odkud je příliv uprchlíků a žadatelů o azyl největší.

Zdroje informací

Právní předpisy a smlouvy:

- Úmluva o právním postavení uprchlíků ze dne 28. července 1951 v Ženevě, ve znění Newyorského protokolu ze dne 31. ledna 1967
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění Protokolů č. 11 a 14
- Evropský pakt o přistěhovalectví a azylu
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 439/2010 ze dne 19. května 2010 o zřízení Evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany
- Směrnice Rady 2005/85/ES ze dne 1. prosince 2005 o minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka

Odborné publikace:

- Bílková, V., Čepelka, Č., Fáberová, A., Honusková, V., Skalková, M., & Šturma, P. (2006). *Teorie a praxe azylu a uprchlictví*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta.

Dokumenty:

- Informace orgánů, institucí a jiných subjektů Evropské unie: Stockholmský program – Otevřená a bezpečná Evropa, která slouží svým občanům a chrání je (2010/C115/01)
- Pracovní program na rok 2012 – Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu (EASO/MB/2011/25)
- Pracovní program ERF pro rok 2011
- Zelená kniha o budoucím společném evropském azylovém systému – KOM (2007) 301 v konečném znění
- Information Note on the Court's case-law no. 137

Webové stránky:

- *Azylová politika EU*. (30. Červen 2011). Získáno 4. Duben 2012, z Internetové stránky Evropské komise: http://ec.europa.eu/home-affairs/policies/asylum/asylum_intro_en.htm
- *InfoCuria - Judikatura Soudního dvora*. (nedatováno). Získáno 4. Duben 2012, z <http://curia.europa.eu>
- *Oblasti činnosti*. (nedatováno). Získáno 4. Duben 2012, z ECRE - European Council on Refugees and Exiles: <http://ecre.org/topics/areas-of-work/introduction.html>
- *Volný pohyb osob, azyl a přistěhovalectví*. (nedatováno). Získáno 4. Duben 2012, z Oficiální internetové stránky Evropské unie: http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/index_cs.htm